

Chapter 10

Bihar Board class 9 sanskrit solutions – ईदमहोत्सवः

अभ्यासः (मौखिकः)

1. अधोलिखित प्रश्नानाम् उत्तराणि एकवाक्येन संस्कृतभाषया वदत-

- (क) हिन्दूनाम् मुख्योत्सवः के के सन्ति?
(ख) महम्मदीयानां सर्वोत्तमः उत्सवः कः मन्यते?
(ग) ईदपर्व कीदृशम् पर्व अस्ति?
(घ) ईदपर्वणि महम्मदीयाः किम् विलोक्य ‘रोजा’ प्रारभन्ते?
(ङ) ‘ईदगाहः’ कः कथ्यते?

उत्तर-(क) हिन्दूनाम् मुख्योत्सवः दीपावली, रक्षाबन्धन, दुर्गापूजादयः सन्ति।

- (ख) महम्मदीयानां सर्वोत्तमः उत्सवः ‘ईदः’ मन्यते।
(ग) ईदपर्वम् तपस्यायाः उपासनायाच पर्वः सन्ति
(घ) ईदपर्वणि महम्मदीयाः चन्द्रमसं विलोक्य ‘रोजा’ प्रारभन्ते॥
(ङ) ईदगाहः नमाज-स्थानं कथ्यते।

अभ्यासः (लिखितः)

1. अधोलिखित प्रश्नानामुत्तराणि एकवाक्येन संस्कृतभाषया लिखत-

- (क) धर्मप्रधान देशः कः?
(ख) ईदपर्वणि व्रतधारिणः किं कुर्वन्ति?
(ग) नमाजस्थानं किं कथ्यते?
(घ) ईदपर्वणि निर्धनाः धनिकाश्च किं कुर्वन्ति?

(ङ) ईदावसरे यत् दानं भवति तम् किं कथ्यते?

उत्तर-(क) भारतवर्षः धर्मप्रधान देशः अस्ति।

- (ख) ईदपर्वणि व्रतधारिणः पूर्ण दिनं उपवासं कूवन्ति।
(ग) नमाजस्थानं ‘ईदगाह’ कथ्यते।
(घ) ईदपर्वणि निर्धनाः धनिकाश्च यथाशक्ति दानं कुर्वन्ति।
(ङ) ईदावसरे यत् दानं भवति तम् जकात-फितरा च कथ्यते।

2. अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानि आधारीकृत्य प्रश्निर्माणं कुरुत-

- (क) भारतदेशोऽयं धर्मप्रधानः ।
(ख) अस्मिन् देशे बहवः धर्माः सन्ति।
(ग) महम्मदीयानां सर्वोत्तमः उत्सवः ‘ईद’ इति मन्यते।
(घ) ईदानुष्ठानम् सामूहिकरूपेण पूर्ण क्रियते।
(ङ) ईदपर्व एकस्मिन् वर्षे एक वारम् आयाति।

उत्तर-(क) कः देशः धर्मप्रधानः ?

- (ख) कस्मिन् देशे बहवः धर्माः सन्ति?
(ग) महम्मदीयानां सर्वोत्तमः उत्सवः कः इति मन्यते?
(घ) ईदानुष्ठानम् कीदृशेन पूर्ण क्रियते?
(ङ) किम् पर्व एकस्मिन् वर्षे एक वारम् आयाति।

3. संधि-विच्छेदं कुरुत-

- (i) देशोऽयम् = देशः + अयम्
- (ii) देशोऽस्मिन् = देशो + अस्मिन्
- (iii) मुख्योत्सवाः = मुख्य + उत्सवाः
- (iv) उत्सवोऽयम्। = उत्सवः + अयम्
- (v) अत्याकर्षकम् = अति + आकर्षकम्
- (vi) मासावसाने = मास + अवसाने
- (vii) अनुष्ठानमिदं = अनुष्ठानम् + इदम्
- (viii) नैतादृशम् = न + एतादृशम्
- (ix) कर्मणश्च = कर्मणः + च
- (x) धनिकाश्च = धनिकाः + च

4. रेखांग्नितपदेषु विभक्तिकारणं लिखत-

- (क) अत्याकर्षकम् इदम् पर्व अस्ति।
 - (ख) महम्मदीयाः चन्द्रमसं विलोक्य 'रोजा' इति रमजानमासे प्रारभन्ते।
 - (ग) मासमेकं यावत् इदम् पर्व भवति।
 - (घ) चिकित्साशास्त्रदृष्ट्या मनसे: वचसः कर्मणश्च शुद्ध्यर्थम् इदम् पर्व मन्यते।
- उत्तर-(क) प्रथमा विभक्ति।
(ख) द्वितीया विभक्ति।
(ग) द्वितीया विभक्ति
(घ) तृतीया विभक्ति

5. 'क' स्तम्भस्य प्रकृति-प्रत्ययां-योगः 'ख' स्तम्भे दत्तः / तयोः समुचितमेलनं कुरूत- क ख

- (i) मिल् + कृत्वा (क) बहुधा
 - (ii) बेहु + धा (ख) तथा
 - (iii) तत् + थाल् (ग) मिलित्वा
 - (iv) दृश् + कृत्वा (घ) विलोक्य
 - (v) वि + लोक् + ल्प्यप् (ङ) दृष्ट्वा
- उत्तराणि- मिल् + कृत्वा – मिलित्वा
बहु + धा – बहुधा
तत् + थाल – तथा
दृश् + कृत्वा – दृष्ट्वा
वि + लोक् + ल्प्य – विलोक्य

भाव

सामाजिक मानवीय सद्व्यवहार की दृष्टि से भी ईद एक अति आकर्षक पर्व है। इस पर्व में सभी लोग सम्मिलित होकर इफ्तार नाम से उपवास भंग करते हैं। इस महोत्सव के दिन सभी लोग एक साथ मिलते हैं और खाना खाते हैं।